

KİTAP TANITIMI | BOOK REVIEW

(This article was checked by iThenticate.)

Gönderim Tarihi: 18.10.2022 | Kabul Tarihi: 20.12.2022

Lenin'in 'Devlet ve Devrim' Eserine Eleştirel Bir Yaklaşım

- *Lenin's State and Revolution: A Critical Approach* -

(Tetsuzo Fuwa, çev. Deniz Kızılçeç, İstanbul: Canut Yayınevi, 2015, 142 s.)

[ISBN: 978-605-9914-14-7]

Tamer YILDIRIM*

Atıf/Citation: YILDIRIM, Tamer. "Lenin'in 'Devlet ve Devrim' Eserine Eleştirel Bir Yaklaşım [A Review of *Lenin's State and Revolution: A Critical Approach*]" *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [Journal of Düzce University Faculty of Theology]* 6/2 (Güz 2022): 239-242.

Öz

Marx ve Engels kendi görüşlerini nadiren ideoloji olarak tanımlar. Bu durum proleter ideolojisinden bahsetmekten çekinmeyen sonraki dönem Marksistlerin bu terimi kullanmasını haklı çıkarmaya hizmet edebilmiş ve hatta Lenin bunu bizzat Marksizm'e uygulamıştır. Lenin'in iddiasına göre Marx'ta, üretimi kolektif ve demokratik denetime (sosyalizm ya da komünizm) imkan verecek bir seviyeye çıkarma konusunda işçileri zorlaması için sınıf tahakkümünün gerekli olduğunu ileri süren bir argüman bulunmaktadır. Marx'a göre; burjuva üretim tarzını lağvetmek için gerekli maddi koşullar oluşturulmadığı sürece, proletarya, burjuva siyasi hâkimiyetini alaşağı etse bile, zafer geçici olacaktır. Kısaca bu konularda Lenin, Marx ve Engels'ten farklı düşünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Lenin, Marx, Proleterya, Devlet ve Devrim, İdeoloji.

Abstract

Marx and Engels rarely describe their own views as ideology. This would served justify the usage of recent Marxist -including Lenin- who do not hesitate to speak of proleterian ideology an deven apply this term to Marxism itself. Lenin claims to find in Marx an argument to the effect that class oppression is necessary to coerce laborers to raise production to the level where its collective, democratic control (socialism or comunism) is possibile. According to Marx; if the proleterya overthrows the political rule of the bbourgeoise, its victoy will only be temporary, as long as the material conditions have not yet been created which make necessary the abolition of the bourgeois mode of production. In short Lenin thinks differently from Marx and Engels on this issue.

Keywords: Lenin, Marx, Proleteria, State and Revolution, Ideology.

Kitabın yazarı Tetsuzo Fuwa (ö. 1930), Japonya Komünist Partisi üyesi ve Komünist Partisi eski başkanı ve uzun yıllar Japonya Temsilciler Meclisi Üyesi olarak görev yapmıştır. Yazarın bu kitabından başka *Stalin and Great Power Chauvinism* (1983), *Fighting Chinese Hegemonism* (1995), *Asia Africa and Latin America: In the Present-Day World* (2005) ve Japonya'nın devlet ve siyasetine dair

* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe Tarihi Anabilim Dalı [Assoc. Prof., Sakarya University, Faculty of Divinity, Department of History of Philosophy], e-posta: tyildirim@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0033-0539.

yirmiye yakın eseri bulunmaktadır. Fuwa, başkanlık yaptığı dönemde Komünist Parti'nin şiddet yanlısı, devrimci görünümünden kurtarıp reformist demokrat oldukları imajını güçlendirmeye çalışmıştır. K. Marx ve F. Engels'in sürekli vurgu yaptığı bilimsel sosyalizmi benimsemenin yanında sosyalizme aşama aşama ulaşılması gerektiğini savunmuştur. Burada değerlendireceğimiz kitap 2001 yılında Japonya'da basılmıştır. Kitabı oluşturan bölümler ise 1999 yılında *Keizai* dergisinde yayınlanmıştır. Bu kitap yazarın dilimize çevrilen tek eseridir. Kitap "Tetsuzo Fuwa ve Japonya Komünist Partisi Hakkında", "Kitabın İngilizce Baskısına Yazarın Önsözü", "Giriş" ve yedi başlıktan oluşmaktadır. Kitaptaki bölümler isimlendirilirken bölüm değil "Başlık" kelimesi kullanıldığından bizde bölüm eleştirilerini yaparken başlık kavramını kullanacağız.

"Kitabın İngilizce Baskısına Yazarın Önsözü"nde (s.11-13) yazar, Lenin'in teorilerini kurulu değişmez bir sistem olarak görmediğini bu yüzden bu teorileri tarihsel gelişme süreci içerisinde ele aldığını, temel ilkesinin "Lenin'i Lenin'in tarihinden öğren"mek olduğunu belirtmiştir. Yani Lenin başkalarından değil kendi eserlerinden hareketle öğrenilmeli ve değerlendirilmelidir. Çünkü Lenin'in teorik çalışması, herhangi bir konuda ya da herhangi bir inceleme alanında sürekli tarihsel bir gelişme göstermiştir. Fuwa'ya göre Lenin, değişime kendini adayarak yaşayan bir devrimci olarak gençliğinden itibaren devrimci çizgisini bulma çabasıyla Marx ve Engels'in teorilerini özümsemek için çok sıkı çalışmış, onların eserlerini yeni sorunlara uygulayıp geliştirmiştir. Dolayısıyla Lenin'in yaptığı hatalar da tarihsel çerçeve içinde anlaşılabilir. Yani yazar, Lenin'in pratik alandaki hatalı uygulamalarını meşrulaştırmak için tarihsel dönemi ve içinde bulunulan koşulları gerekçe göstermiştir. Fakat ister teorik isterse pratik alanda olsun böyle bir gerekçe savunulamaz. Çünkü bu bakış açısıyla Hitler'in yaptıklarını veya Stalin'in uygulamalarını da içinde buldukları tarihsel koşullarla meşrulaştırabiliriz. Fakat bu durum onların fiillerini haklılaştırılmaz.

Fuwa'ya göre Lenin'in en büyük hatası *Devlet ve Devrim* kitabındaki devlete ve devrime dair tezlerinin ana fikriyle ilgili söyledikleridir. Dolayısıyla yazar bu konudaki fikirlerini eleştirirken Lenin'in genel portresine herhangi olumsuz bir nitelik atfetmemek için oldukça gayret göstermiştir. *Devlet ve Devrim* adlı kitap Lenin tarafından Marksist devlet ve devrim teorisini yeniden değerlendirmek ve gerçek düşman olarak değerlendirdiği Karl Kautsky ve diğerlerinin bu teoriye kattıkları oportünist sapmaları temizlemek için kaleme alınmıştı. Dolayısıyla Fuwa sorunu yalnızca Lenin'in dönemi ile günümüz şartlarının farklılığı üzerinden değerlendirmenin yeterli olmadığını düşünmüş; Lenin'in *Devlet ve Devrim* adlı eserinde öne sürdüğü görüşlerin bilimsel bir incelemesini yapmaya çalışmıştır. Fuwa, *Lenin ve Kapital* ismini taşıyan bir başka kitabında bu konuyu tarihsel çerçevelerini de içine alacak şekilde daha geniş kapsamlı olarak ele almış; Lenin'in yaptığı hataların nedenlerini, özelliklerini ve özünü açıklamaya çalışmıştır. Bu eserde ise orada eksik kalan eleştirel bakış açısına yer vermiştir.

Marx ve Engels'in devlet üzerine teorisini toparlayan ve özünü açıklayan *Devlet ve Devrim*'i Lenin, 1917 Temmuz olaylarında Finlandiya'da saklanırken yazmıştır ve en önemli eserlerinden biri olarak kabul edilir. Çalışmaları içinde en önemlilerinden biri olarak görülür. Fuwa'nın eseri ise *Devlet ve Devrim* üzerine bilimsel sosyalist teori açısından evrensel düzlemde geçerli olamayacak bir dizi eleştiriyi içermektedir. Buna göre yazar, *Devlet ve Devrim*'in teorik açıdan kimi sorunlu alanlar içerdiğine ve evrensel düzlemde geçerliliği olmayan tezler olduğuna işaret ederek tarihsel olarak hangi sorunları içerdiğini ve bu sorunların neden ortaya çıktığını incelemeye çalışmıştır. Lenin'in *Devlet ve Devrim*'de belirttiğine göre parlamentonun yerine Sovyet-tipi ya da Komün-tipi bir temsil organı konulması zorunludur. Eski devlet aygıtını parçalamak devrimin esas görevi olduğu için sosyalist devrimin şiddet kullanılarak gerçekleştirilecek bir devrim olması kaçınılmazdır. Yani zora dayalı devrimin kaçınılmazlığı düşüncesi devlet teorisine dayanmaktadır ve Lenin'in çalışmasında

uğraştığı teorik sorun da komünist toplumun ekonomik yapısı ve bu konuya dair gelecek perspektifi ya da devletin sönmesi sorunuydu. Fuwa ise Lenin'in Marx'ın tezini yanlış yorumladığını buna bağlı olarak da ileri sürdüğü tezlerin çelişkili olduğunu belirtir (s. 57). Fakat burada şöyle bir sorun bulunmaktadır. Herhangi bir devlet tecrübesi olmayan teorisyenlerin teorik olarak ifade ettikleri şeylerin farklılıklar içermesi doğaldır. Bu konular uygulanırken geçerlilik kazanır. Ne Marx-Engels ne de Lenin bu düşünceleri ortaya koyarken böyle bir tecrübeye sahip değildi.

Birinci başlık olan "Lenin'in Devlet ve Devrimi Yazma Süreci"nde (s. 17-34) Lenin'in devlet konusunda yazdığı makaleleri ile bunların Nikolay İvanoviç Buharin'in (1888-1938) yazılarına karşıt nasıl oluşturulduğunun tarihsel bilgisi ve makalelerin içeriği verilmektedir. Lenin, uzlaşmaz sınıf çelişkilerinin bir ürünü olarak devleti, devletin silahlı güçleri ve hapishanelerini, sömürü aracı olarak devleti ve devletin şiddete dayalı devrimle sönüşünü ele almaktadır. Buradaki bütün devlet tanımları, devlet aygıtını tahrip etme zorunluluğunu ve buna bağlı olarak şiddete dayalı devrimin kaçınılmazlığını destekleyici nitelikte teorik kanıt üretmeye dönük bir biçimde verilmiştir. Lenin'e göre devlet, özel bir baskı gücüdür. Fakat Engels, proletarya diktatörlüğünün demokratik cumhuriyette gerçekleştirilebileceğini hatta demokratik cumhuriyetin proletarya diktatörlüğünün özgün bir biçimi yani muhtemel ona uygun bir siyasi biçim olduğunu yazmaktadır. Dolayısıyla bu ifadeler Lenin'in proletarya devrimini ya da diktatörlüğünü gerçekleştirmek için parlamenter demokratik cumhuriyetin yok edilmesi, başarılı bir proletarya devrimi için tek yolun burjuva parlamentosunun yıkılması gerektiği şeklindeki tezini reddetmektedir. Lenin, şiddete dayalı devrim yoluyla yıkılması gereken burjuva devlet aygıtının kapsamını parlamenter sistemi de kapsayacak biçimde genişletmiştir. Şiddete dayalı devrimin kaçınılmazlığı, parlamenter demokratik cumhuriyetin yıkılması ve yerine komün tipi ya da Sovyet tipi bir devlet konulması düşüncesi sosyalist devrimlerde evrensel geçerlilik taşıyan bir boyut olarak ifade edilmiştir.

Lenin'in Marx ve Engels'in teorisini şiddete dayalı devrimin kaçınılmazlığı ve devletin imhası olarak özetleme çabası teorik olarak tutarlı ve dayanıklı görünmemektedir. Burada sorulması gereken temel soru şudur: Lenin neden Marksist devlet teorisinde Marx ve Engels'in bakışıyla çelişen bu tek yanlı formülasyonu benimsedi? Fuwa'ya göre bunun iki temel nedeni vardır: Öncelikle tarihsel koşullar içinde Lenin'in, Marx ve Engels'in teorisinin tartışmasız özünün şiddete dayalı devrimin kaçınılmaz olduğunu varsaymasına neden oldu. İlaveten Lenin, Marx ve Engels'in devrimin barışçıl gelişmesine ilişkin bütün tutumlarını ve mecliste çoğunluğu kazanarak yapılacak devrim hakkındaki görüşlerini bilmiyordu. Bu ise Lenin'in Marx ve Engels'in bakış açılarına ilişkin hatalı açıklamalar yapmasına ve onları asıl niyetlerinden farklı yorumlamasına neden oldu. Zaten Fuwa'nın kitabında savunmak istediği hipotez budur. Kitabın V. başlıktan sonraki bölümünde bu hipotezin doğru olma olasılığını kanıtlamak için Marx ve Engels'in devrimin barışçıl gelişmesine ilişkin görüşleri üzerinde durulmuş ve onların görüşlerinin yaşamları boyunca nasıl geliştiği tarihsel bir evrim içinde incelenmiş, Marx ve Engels ile Lenin'in görüşlerinin ne ölçüde ortak nitelikler taşıdığı belirlenmeye çalışılmıştır.

IV Başlıktan sonra yazar, genelde 1974-1976 yılları arasındaki konferans, yazı ve derslerini özetlemiştir. Fuwa da diğer Marksistler gibi Marx'ı devrimin siyasi gelişimine gerçekçi bir gözle bakan bilimsel bir sosyalist olarak değerlendirmektedir. Fakat burada yazarın Marx ve Engels'ten hareketle kullandığı "bilimsel sosyalist" kavramı muğlaktır. "Bilimsel sosyalist" olmanın ölçütü nedir? Veya "Bir kişinin bilimsel sosyalist olması için tarihteki olayları sahip olduğu değerlendirme kıstasına uygun olarak yorumlamak yeterli midir? Olayların çok farklı şekilde yorumlanması söz konusudur. Sahip olunan görüşlere bilimsellik özelliği bu şekilde kazandırılmaz.

Lenin'e göre burjuva parlamentarizminin gerçek özü: hâkim sınıfın hangi üyesinin halkı parlamento aracılığıyla baskı altına alacağına ve ezeceğine birkaç yılda bir karar vermektir (s. 107). Günümüzde de uygulamada olan seçim sistemini eleştirisi olan bu ifadenin doğru olarak kabul edilmesi için bunun yerine konuların niteliğine bakmak gerekir. Temel soru komünizmde bu ezme hakkının kime verileceğidir. İster proletarya isterse tek kişinin diktatörlüğü deyin her durumda da insanın ezilmesi söz konusudur. Nitekim Lenin'in bir dönem yönettiği SSCB'deki uygulamalar bunun en açık kanıtıdır.

Fuwa'ya göre, Lenin, Marx ve Engels'i kuramsal bağlamda tek taraflı olarak anlamıştır (s. 114). Marx ve Engels Paris Komününden şiddete dayalı bir devrimin kaçınılmazlığını çıkarmamış, demokratik cumhuriyetler için gerekli gördükleri meclis çoğunluğunun elde edilmesiyle yapılacak devrim olasılığını araştırmışlardır. Devrim için meclis yoluyla ilerleme arayışı onların 1847 sonrasında devlet ve devrim üzerindeki teorilerinin önemli bir bileşeni haline gelmiştir. Marx ve Engels, demokratik cumhuriyetin işçi sınıfının iktidar olabileceği ve sosyalist bir devlet yaratmaya en uygun olan tek siyasi biçim olduğunu belirtmişlerdir. Lenin *Devlet ve Devrim* adlı eseri ise, Marx ve Engels'in kuramsal gelişim çizgisine tamamen terstir. Yazar, Lenin'in mecliste çoğunluğu kazanarak yapılacak devrim kavramını eksik görmesi Engels'in tezini okumakta ve değerlendirmede düştüğü bir hata olarak yorumlamaktadır. Ayrıca tarihsel olarak Lenin'in yaşadığı dönemde genel siyasi durum şiddete dayalı bir devrimin Rusya ve diğer birçok ülkede kaçınılmaz olduğu yönündeki fikrin oluşmasında etkili olmuştur (s. 115, 118). Bir halk iktidarını doğrudan şiddete dayalı bir iktidar olarak nitelendirmek doğru değildir. Çünkü iktidarın gücünün kaynağı devrim için ayağa kalkan halkın iradesidir. "Hiçbir kanunla engellenmeyecek otorite kavramı" halkın iktidarına uygun bir tanım değildir. Lenin'e göre diktatörlük; Doğrudan şiddete dayanan veya otoritenin hiçbir kanunla engellenmediği iktidardır.

Eserin son bölümlerinde (s. 123-129) yazar, Lenin'in *Devlet ve Devrim*'deki kuramsal hataları özellikle parlamentarizm sorunu ve devrimin barışçıl gelişimini incelemiştir. Marx ve Engels sosyalist devrimlerde dahi, belirli koşullar altında devrime barışçıl ve demokratik yollarla ulaşılabileceğini kabul ederken, Lenin parlamento yoluyla devrim anlayışını kategorik olarak reddetme yaklaşımına hep bağlı kalmış ve uluslararası alanda çeşitli sosyalist mücadelelerde, demokratik cumhuriyet koşullarında dahi bu yaklaşımı uygun görememiştir.

Sonuç olarak Fuwa, Lenin'in *Devlet ve Devrim*'deki yorumunun Marx'ın düşüncesine ters olduğunu belirtmiştir. Fuwa, bu görüşleriyle Lenin'i Marx ve Engels'in metinlerine bağlı kalmadığı noktalarda eleştirmek mi istemektedir yoksa bugün insanların çoğunluğunun benimsediği yöntem olan demokratik bağlamdan hareketle Marksist anlayışa bir hareket kapısı mı açmaya çalışmaktadır bu çok açık değildir. Fuwa, eserini SSCB çökmeden önce yazsaydı bu konudaki samimiyetini kabul edebilirdik. Fakat koşullara bakarak yapılan değerlendirmeler için her zaman bir soru işareti bulunacaktır. Fakat her şeye rağmen Marksist cemaatta bulunan insanların çoğunluğu halen Lenin'i adeta kutsarken Komünist düşüncenin Japonya'daki en önemli temsilcilerinden birinin eleştirel olarak onu ele alması önemlidir.

Kaynakça

Fuwa, Tetsuzo. *Lenin'in 'Devlet ve Devrim' Eserine Eleştirel Bir Yaklaşım*. çev. Deniz Kızılcık. İstanbul: Canut Yayınevi, 2015.